

รายงานการวิจัย
เรื่อง
สารัตถประโยชน์ของนิทานพื้นบ้านในฐานะสื่อการเรียนรู้ :
กรณีศึกษานิทานในเขตภูมิภาคตะวันตก

โดย
บุญญ์ดี เรืองศรี
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการจัดพิมพ์รายงานวิจัย
จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ.2552

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1.) เพื่อประมวลข้อมูลนิทานพื้นบ้าน ในเขตภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ที่เป็นคำบอกเล่า (มุขปาฐะ) ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร 2.) เพื่อจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้านที่รวบรวมได้ ตามหลักคติชนวิทยา 3.) เพื่อวิเคราะห์สารัตถประโยชน์ของนิทานพื้นบ้าน ในฐานะสื่อการเรียนรู้ โดยการศึกษารายละเอียดลักษณะความสัมพันธ์ ระหว่างเนื้อหาสาระของนิทานของท้องถิ่นกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัยใช้นิทานพื้นบ้าน ซึ่งสำรวจรวบรวมจากการวิจัยภาคสนามใน 9 จังหวัด คือ : กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สุพรรณบุรี และอ่างทอง โดยสำรวจได้นิทาน 386 จำนวน จำแนกเป็น 12 ประเภทย่อย เรียงจากจำนวนประเภทที่พบมากไปหาน้อย ดังนี้ : นิทานคติ 105 จำนวน นิทานตลกไม่หยาบโลน 91 จำนวน นิทานอธิบายเหตุ 31 จำนวน นิทานเรื่องผี 30 จำนวน นิทานศาสนา 26 จำนวน นิทานตลกหยาบโลน 23 จำนวน นิทานประจำถิ่น 16 จำนวน นิทานมหัศจรรย์ 14 จำนวน นิทานสัตว์ 12 จำนวน นิทานชีวิต 10 จำนวน เทวดานาน 8 จำนวน และนิทานเข้าแบบ 2 จำนวน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกข้อมูล ชาย 75 คน หญิง 67 คน รวม 142 คน

ผู้วิจัยตรวจสอบ สารัตถประโยชน์ของนิทานกับข้อกำหนดคุณภาพ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นสารบบ ของสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ : ภาษาไทย สังคมศึกษาฯ สุขศึกษาฯ การงานอาชีพฯ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ คณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ผลการวิเคราะห์พบว่า เนื้อหาของนิทานพื้นบ้านมีสารัตถประโยชน์สัมพันธ์กับสาระมาตรฐานการเรียนรู้ของเกือบทุกกลุ่มสาระ (ยกเว้นคณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ) โดยพบว่าลักษณะการสัมพันธ์ แบ่งเป็นสองแบบ คือแบบตอบสนองกัน และแบบขัดกันกับมาตรฐานการเรียนรู้ จำนวนเรื่องของนิทานที่สัมพันธ์กับแบบขัดกัน พบว่ามี 121 จำนวน และที่สัมพันธ์แบบตอบสนองพบว่า มี 247 จำนวน และพบว่ามีจำนวนประเด็นที่สารัตถประโยชน์ของนิทานพื้นบ้านซึ่งสัมพันธ์กับข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนในสาระและมาตรฐานต่าง ๆ ปรากฏแตกต่างกัน โดยสามารถลำดับผลประเด็นความสัมพันธ์ ปรากฏจากมากไปหาน้อยดังนี้ : สังคมศึกษาฯ พบว่าสัมพันธ์ 84 ประเด็นกับนิทาน 154 จำนวน สุขศึกษาฯ พบว่าสัมพันธ์ 28 ประเด็นกับนิทาน 83 จำนวน ภาษาไทยพบว่าสัมพันธ์ 24 ประเด็นกับนิทาน 73 จำนวน การงานอาชีพ ฯ พบว่าสัมพันธ์ 20 ประเด็นกับนิทาน 30 จำนวน วิทยาศาสตร์พบว่าสัมพันธ์ 16 ประเด็นกับนิทาน 19 จำนวน ศิลปะพบว่าสัมพันธ์ 1 ประเด็นกับนิทาน 1 จำนวน ข้อค้นพบจึงยืนยันว่า นิทานพื้นบ้านเป็นข้อมูลที่เหมาะสม ที่จะใช้เพื่อการเรียนรู้ตามข้อกำหนดคุณภาพ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้

Abstract

The purposes of this qualitative research were 1.) to transcribe folktales told by local story tellers in the Western region of Thailand, 2.) to classify the transcribed folktales based on folklore studies, and 3.) to analyze and select folktales' content relevance to the basic curriculum standards in various strands of teaching and learning material development. There are 386 collected folktales which are classified into 12 categories : 105 didactic tales, 91 jests, 31 explanatory tales, 30 ghost tales, 26 religious tales, 23 obscene tales, 16 local legends, 14 fairy tales, 12 animal stories, 10 romantic tales, 8 myths and 2 cumulative tales. These data were collected from 142 informants (75 males and 67 females) in nine province : Kanchanaburi, NakhonPathom, Prachuabkhirikam, Petchburi, Ratchaburi, Samuthsongkhram, Samutsakhon, Suphanburi, Aangthong.

The framework for analysis and selection of the folktales for teaching and learning is based on the relationship between the content of the local tales and the strands of National Foundation Curriculum 2001, of Ministry of Education in order to find out the relationship between the content of the local tales and the strands of National Foundation Curriculum 2001, of Ministry of Education in order to find out the relationship with the following subject areas : Thai language, Social Studies, Health Education, Careers and Technology, Science, Arts, Mathematics, and Foreign, Languages.

The researcher found two main kinds of relationships. There are 1) supporting contents; the contents that support the learning points in the standards and 2) contradicting contents; the contents that contradict the learning points in the standards. According to the data, there are 247 versions of folktales supporting the learning point and 121 versions of folktales contradicting the learning standards. The researcher also discovered from the data that the contents in the folktales could be useful in the following subject areas: Social Studies (from 84 learning points in 154 versions), Health Education (from 28 learning points in 83 versions), Thai Language (from 24 learning in 73 versions), Careers and Technology (from 20 learning points in 30 versions), Science (from 16 learning points in 19 versions), and Arts (from 1 learning point in 1 version) respectively.

The researcher concluded from the data that Folktales can be useful tools in teaching and learning according to the criteria established by the Thai Ministry of Education.